

Grundlæggende undervisningsmateriale

- til inspiration

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

44887

Udviklet af:
Jørgen Hansen
Kolding Pædagogseminarium
Dyrehavevej 116
6000 Kolding
Tlf.: 7553 0233

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

1. Uddannelsesmålets sammenhæng til FKB/TAK

Uddannelsesmålet ”Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger” hører til i den fælles kompetencebeskrivelse 2629 Pædagogisk arbejde med børn og unge.

FKB'en kan findes på www.efteruddannelse.dk.

Uddannelsen henvender sig primært til pædagogmedhjælpere i skolefritidsordninger.

Arbejdsfunktioner

Kommunerne har siden 1984 haft mulighed for at oprette skolefritidsordninger (SFO) på egne skoler. I de senere år har der været en eksplosiv udbygning af området. Alene fra 1995 til 1998 er der sket en forøgelse fra 32.453 til 144.243 pladser. I 2005 er der ca. 180.000 pladser. Mange kommuner knyttede i begyndelsen oprettelse af SFO sammen med indførelse af samordnet indskoling.

Udviklingen af samarbejdet mellem skole og fritid fra børnehaveklasse til 3. klasse er præget af ligeværdighed og gensidig respekt, og pædagoger og lærere udvikler målsætningen om sammentænkning og metode med forankring i egen faglighed for at fremme børnenes alsidige personlige udvikling. Sammentænkningen er et politisk højt prioriteret udviklingsprojekt, som er lokalt forankret og har stærk opbakning fra de ansatte og deres organisationer.

I perioden frem til 1990 så man mange forsøg med forskellige former for samordning og samarbejde mellem de ansatte i SFO'en og lærergruppen. Oftest i form af et samarbejde mellem børnehaveklasseledere og indskolingslærere. Men der blev også samarbejdet om tværfaglige projekter og værkstedsundervisning. I begyndelsen af 90'erne stoppede denne udvikling, da Danmarks Lærerforening præciserede, at kun seminarieuddannede lærere måtte undervise i indskoling.

I dag har mange skoler landet over igen etableret et formelt samarbejde mellem lærerne og SFO. Leg og læring er endnu engang kommet på dagsordenen. Nu diskuterer man de strukturelle og pædagogiske betingelser for at skabe helhed i børnenes dagligdag. Nogle skoler vælger at udvide børnenes skoletid og lade SFO'ens personale deltage i ydertimerne. Andre skoler laver et til flere årlige tværfaglige projekter, hvor lærere og SFO personale sammen planlægger og gennemfører fællesforløb.

Det er blevet mere synligt at SFO'erne er andet og mere end en pasningsordning mellem skoletiden, hvor ”børnene lærer”, og ankomsten til hjemmet.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Mål og indhold i skolefritidsordningen er for tiden til debat. Flere kommuner arbejder med læreplaner i sfo'en.

I dag tilbringer størsteparten af alle børn i Danmark dagligt mange timer sammen med professionelle omsorgsudøvere. Set i barnets perspektiv betyder det, at relationerne til andre voksne udenfor familien får en stadig stigende betydning. Det gælder også de 6-12 årige børn, som i stigende grad benytter sig af SFO-ordningen.

Vi ser ændringer i krav til det personale, der skal varetage den del af børnenes skoleliv, der foregår i skolefritidsordninger. Ligeledes ser vi et krav om, at skolens og skolefritidsordningens personale forener deres bestræbelser på at skabe et sammenhængende og udfordrende læringsmiljø, hvor børn og voksne sammen kan udforske livets mangfoldigheder i skole som i fritid.

Pædagogmedhjælpere i SFO har, som en ufaglært faggruppe, behov for at stifte bekendtskab med den udvikling på skoleområdet, som de kommende år sandsynligvis vil få stor indflydelse på SFO personalets arbejdsfunktioner. Det betyder nye opgaver og samarbejdsrelationer. De steder, hvor SFO's personale deltager i indskolingsforløb, kan en viden om barnets udvikling og kompetence endvidere kvalificere pædagogmedhjælperen til deltagelse i diskussioner om denne udvikling.

Det bidrager til en styrkelse af samarbejde mellem SFO og skole. Intentionen med denne uddannelse er, at give deltagerne større indsigt i de ændringer og den udvikling på skoleområdet, der har betydning for det fritidspædagogiske arbejde. De skal have en forståelse for ændringer i det moderne skolebarns liv og vilkår, der betinger nye og måske endnu for voksne ukendte kompetencer hos det moderne skolebarn.

Deltagerne skal med afsæt i det enkelte barns kompetencer lære at skabe muligheder for barnet til at lege og udnytte sine stærke og svage sider og udvikle eventuelle svage sider i eget tempo. Børnene skal tilbydes udfordringer, møde omsorg og føle sig set og værdsatte hver dag. Børn udvikler sig gennem deltagelse¹, men også gennem iagttagelse og samvær med andre børn og engagerede voksne.

Deltagerne skal ud fra en forståelse af skolebarnets udtryk og kompetence, blive i stand til at genkende disse i praksis og derved øge sin evne til at indleve sig i barnets perspektiv, således at samspillet kommer til at hvile på respekt for barnets udgangspunkt. Endelig skal deltagerne, gennem en forståelse for betydningen af

¹ Deltagelse: Gøre noget – ville noget sammen med andre der også vil noget i forhold til en bestemt sag et bestemt sted.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

personlig adfærd, bidrage til at skabe kvalitet i samspillet mellem børn og voksne og herigennem medvirke til at skabe kvalitet i skolebarnets hverdagsliv.

Deltagerne skal lære, at de aktiviteter som børn i institutionen deltager i, rummer læringsprocesser udvikling af bestemte kompetencer f.eks. social kompetence. Deltagerne skal således lære at være opmærksomme på de læringselementer, der kan ligge i de forskellige aktiviteter, set i forhold til det enkelte barns kompetencer og udvikling.

Deltagerforudsætninger

Intet

Struktur

Da denne uddannelse er en overbygningsuddannelse på grunduddannelse for pædagogmedhjælpere, forudsættes det, at deltagerne tidligere har stiftet bekendtskab med den moderne barndomsforståelse, der ser børn som kompetente aktører, bl.a. gennem uddannelsen "Børns kompetenceudvikling". Uddannelsen "Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger" skal videreføre denne forståelse: At børn kan/skal være aktive medskabere af eget liv. Denne forståelse kræver, at fritidsmiljøerne, med et begreb lånt fra psykologien er faciliterende og som miljø tilbyder "psykologisk ilt" gennem deltagelse og muligheden for deltagelse.

2. Ideer til tilrettelæggelse

Temaer

At have som fag at arbejde med mennesker og drage omsorg for - og skabe vilkår for andres udfoldelse, implicerer faglige, sociale og personlige aspekter. Der skal drages omsorg for barnet, men omsorgen skal ske i naturlig respekt for barnets integritet. Barnets udviklingsrum er kendetegnet ved en vekselvirkning mellem de voksnes og pædagogens bevidste indsats i relation hertil.

Med det som udgangspunkt hviler kvaliteten af pædagogisk arbejde derfor i stort omfang på den enkelte medarbejders såvel faglige som menneskelige kompetence.

Opbygningen af uddannelsen, skal ikke forstås som en systematisk gennemgang af de foreslåede emner, det er snarere vigtigt at betone, at disse temaer kan være indfaldsvinkel til en nuanceret forståelse af det moderne skolebarn, ligesom andre ik-

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

ke her nævnte temaer kan være relevante. Pædagogisk arbejde rummer mange modsætninger og dilemmaer, hvorfor det kan anbefales, at indfange denne kompleksitet gennem at præsentere og undersøge området i forskellige perspektiver. I det perspektiv at erkendelse kan befordres gennem refleksioner over praksis samt over egen rolle og adfærd i de **relationer**, der følger pædagogisk arbejde, er det af særlig betydning at være opmærksom på samspillet karakter. Hvad skal - med Løgstrups ord - ”mødet” indeholde? I opbygningen af uddannelsen er det denne grundforståelse, der går igen som en rød tråd. Forstået som de i øjeblikket mest grundlæggende og etiske spørgsmål, der er forbundet med pædagogisk arbejde. Spørgsmål som: Hvilke billeder har vi af det moderne barn og børns kompetencer? Og hvordan ville det se ud i barnets perspektiv? Her sættes fokus på kvaliteten af indholdet i vores professionelle relationer: Børn-voksne. Voksne-voksne. SFO-skole. Kommunikation og konflikt. Hvordan forholder vi os til hinanden som mennesker

Temaerne omkring moderne barndom, børns udvikling, relationer mellem voksne og børn og kommunikation er grundlæggende temaer, når vi i dag snakker pædagogik og institutionsliv for større eller mindre børn. Deltagerne kan derfor, som tidligere nævnt, allerede have stiftet bekendtskab med disse på de grundlæggende uddannelser eller andre overbygningskurser. Det kan derfor anbefales at starte med at afdække deltagerens forudsætninger og erfaringer. Hvad kender de i forvejen til de emner, der er indeholdt i uddannelsen?

Fokus i dette uddannelsesforløb er refleksion mellem teori/praksis og praksis/teori med pædagogisk handling som resultat. Dvs. at refleksioner kan tage sit afsæt i et teoretisk element og derefter iagttage hvilken betydning det får for praksis. Ligeledes kan refleksionen tage udgangspunkt i et praktisk problem/dilemma og lade teorien belyse det på en ny måde og skabe nye handlingsmåder for medhjælperen.

Hvad har været årsagen/begrundelsen hos deltagerne for at deltage i uddannelsen? Hvad er de optaget af? Hvilke forestillinger gør de sig om, hvad de særligt skal have ud af denne uddannelse? Hvilke erfaringer har de fra arbejdet i SFO? Underviseren bør være opmærksom på, at erfaringerne kan være meget forskellige afhængig af arbejdets organisering på den enkelte SFO. ”Triadeinterview”(bilag 1) Værdispil bilag 1A).

Deltagerne kan ved uddannelsesstart lave små iagttagelser, eller skrive dagbog omkring små episoder de har oplevet, eller andre oplevelser de ønsker at blive klogere på etc. (bilag 2+3). På uddannelsen gives deltagerne rum til disse ”fortællinger, hvor de bruger hinanden som støtte til at analysere historierne. Om at bruge pædagogiske praksisfortællinger som udgangspunkt for analyse og refleksioner se medfølgende bilag (bilag 4+5) Bilag 4A.

Temaerne i materialet repræsenterer forskellige spor, der kan følges. Lokale forhold kan tale for at nedtone nogle områder, eksempelvis temaet ”Børns udvikling og læring.” Andre temaer kræver måske yderligere uddybelse. Alle temaerne indledes med en præsentation af emnet. Herefter følger for de fleste temaers vedkommende lidt baggrundsstof samt nogle indholdsbetragtninger forstået som synsvinkler, der selvfølgelig langt fra er udtømmende.

Andre temaer er blot antydnet som mulige tilgange. Herefter følger forslag til temaer og fokusområder til faglig inspiration.

Undervisningsprocessen og metoder

Det er hensigten at beskrive uddannelsen som en proces, hvor de enkelte elementer komplementerer hinanden, og danner rammen for deltagerens læreprocesser. Processen kan sammenfattes indenfor seks områder:

1. At skabe rum for læreprocesser

Velkomst, introlege med deltagerpræsentation.

Introduktion til uddannelsen, formål, ramme og indhold.

Triadeinterview eller værdispil som opvarmning til uddannelsesemnet samt af-dækning af deltagerens forventninger og forudsætninger.

2. Deltagerinvolvering

Der tilstræbes stor deltageraktivitet gennem øvelser, samtale, situationsspil, Refleksionsfora, gruppearbejde og dagbogsskrivning. Har underviseren erfaring med de mere skabende udtryksformer, kan der arbejdes med at lade deltagerne opleve andre udtryksmåder og dermed opleve andre sider af sig selv. Det kan ske ved, at deltagerne udtrykker deres oplevelser gennem billedudtryk, drama, kropsudtryk og fortælling. Deltagerens praksiserfaringer er materiale til refleksioner og analyse. De præsenterede erfaringer danner endvidere grundlag for valg og vægtning af indhold og metode. De enkelte deltageres erfaringer beror på, hvordan arbejdet er organiseret på den enkelte SFO. Hvilke teoretiske forståelser kan spejle det her? Hvilke metoder er relevante i forbindelse med gruppearbejdet? Hvordan fællesgøres gruppeprocessen i plenum? F.eks. at deltagerne laver plancher som de medtager til ophængning. (bilag 4B)

3. Underviser som leder af processen

Relationen “underviser - deltager” er *asymmetrisk* for så vidt angår indholdsvalg, overblik over - og ledelse af processen, samt som den der definerer rammer og etik. Men *symmetrisk* hvad angår kommunikation og anerkendelse af de to parter forskellige perspektiver. Underviseren må være troværdig i sin undervisning. Det kan bl.a. ske gennem eksempler fra egne praksiserfaringer. Underviseren må påtage sig ledelse, og på en gang være rummelig og tydelig i sin fremtræden eks. i forhold til, hvad deltagerne har indflydelse på – og hvad de ikke har.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

4. Rammen og den røde tråd

Ligesom starten har central betydning for resten af uddannelsesforløbet, har resumé og tilbagetænkning undervejs betydning for at skabe forbindelse mellem de enkelte dele.

Den daglige undervisning afsluttes med at spørge til, hvordan dagen har været for den enkelte samt med en introduktion til næste dags program. Det sidste kvarter kan evt. bruges til at skrive dagbog/selvevaluering (bilag 4C). Morgenen indledes med at spørge til, hvilke indtryk fra foregående dag, de særligt har hæftet sig ved. Er der temaer der skal tages op igen? ”Hvad var det særligt du tænkte på, da du kom hjem”.

Det giver underviseren en fornemmelse af, hvor deltagerne er i processen, hvad der evt. skal uddybes yderligere og hvilke nye stier, der skal trædes. Små ritualer, sange eller ”kampråb” der gentages hver dag, giver deltagerne en fælles identitetsfølelse. Små lege undervejs når stemningen bliver ”søvnig”, kan ligeledes virke befordrende for læreprocessen. Fortælle sjove historier fra sin egen hverdag. Der kan opstilles rammer for historierne; udover at de skal være sjove, skal de omhandle drenge, piger, bestemte aktiviteter osv.

5. Indhold og metoder

Er underviseren fortrolig med sit stof, giver det frihed til at zappe ud og ind i forhold til det, der i øjeblikket fylder mest blandt deltagerne, og kan på den måde hele tiden være i kontakt og dialog om indholdet. Er underviseren afhængig af sit manuskript eller notater, anbefales det at udarbejde mindmaps kort (hænges op i klasselokalt nye temaer skrives på hele tiden – benyttes ved slutevaluering), der kan give overblik, men samtidig frihed til at bevæge sig rundt i stoffet. Nogle foretrækker at have stikord på transparenter til støtte, andre laver landkort på tavlen eller bruger flipoveren, som man kan vende tilbage til under hele processen. Gruppeopgaver og øvelser beskrives på forhånd, og deles ud til deltagerne i forbindelse med instruktionen. Denne fællesgørelse giver plads til forståelsesspørgsmål inden opgavestart.

6. Afslutningen

Det anbefales, at der afsættes god tid til evalueringen, således at den kan bidrage til de sidste refleksioner. Lad først deltagerne reflektere enkeltvis nogle minutter i stilhed over indtrykket generelt - nedskrives. De kan evt. skrive et par stikord. Herefter summer de to og to over deres indtryk i grupper. Gruppens resultater cirkulerer i de andre grupper således at alle har set hinandens svar hvorefter der er fælles drøftelse af ugen. Det afsluttes med en liste på tavlen: Hvad vil jeg tage med hjem til min egen institution og hvorledes vil jeg gøre mine kollegaer interesseret i dette.

Til slut deles evalueringsskemaerne ud til enkeltvis udfyldelse.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

I nogle sammenhænge kan det være rart, at deltagerne herefter har mulighed for at gå i grupper og dele deres evaluering med hinanden. I plenum gives evalueringsskemaerne nogle ord med på vejen – evt. gennem en runde.

Uddannelsens temaer og fokusområder

Det foreslås, at følgende temaer indgår i uddannelsen:

1. De 6-12 årige i en moderne verden

- Skolebarnet i dag
- Børns kompetencer
- Det børnekulturelle perspektiv og nyere udviklingspsykologiske forståelser
- Institutionsliv er kulturformidling

2. Det pædagogiske arbejde i SFO

- Fritidspædagogik - SFO kultur
- Det fritidspædagogiske arbejde
- Mødet mellem børn og voksne - konflikter og kommunikation
- Den voksnes personlighed
- Pædagogisk kompetence
- Kønsocialisering

3. Forholdet mellem SFO og skole

- SFO i indskolingen, samordnet indskoling
- Forskellige kulturer og traditioner
- SFO i skolen, en pædagogisk udfordring

3.A

- Læringsbegrebet - nyere teorier på området
- Læring i skole – læring i SFO
- Læring gennem deltagelse
- Læreplaner

4. Rammer og lovgivning indenfor skoleområdet

- Forslag til temaer og fokusområder
- Overordnede rammer og lovgivning indenfor skoleområdet
- Folkeskolens formålsparagraf - folkeskolen år 2000
- Hvilken rolle spiller SFO i forhold til skolens mål?
- krydsfeltet mellem fritidspædagogik og undervisning

5. Perspektiver på udvikling af praksis

- Udforskning af - og refleksioner over praksis
- Udforskning af – og refleksioner over teori
- Perspektiver frem mod udvikling af ny praksis

1. De 6-12 årige i en moderne verden

Dette tema skal give deltagerne indsigt i det moderne skolebarns liv og vilkår samt forståelse for de samfundsbetingelser, der befordrer, at nutidens børn udvikler andre - og for voksne ofte ukendte kompetencer. Det skal endvidere introducere til nyere forståelser af børns kompetencer set i et børnekulturelt perspektiv, samt hvilken betydning dette kan have for samspillet og kommunikationen mellem børn og voksne. Temaet skal ligeledes give deltagerne viden om de 6-12 åriges udvikling set i lyset af nyere udviklingspsykologiske forståelser. Endvidere at give deltagerne en forståelse af betydningen af begrebet kompetencer. "Billederne" af det moderne skolebarn skal gøre deltagerne i stand til at genkende disse i mødet med barnet, således at barnet sikres respekt for egne oplevelser og udtryksformer.

Forslag til temaer og fokusområder

- Skolebarnet i dag
- Børns kompetencer
- Det børnekulturelle perspektiv og nyere udviklingspsykologiske forståelser
- Institutionsliv er kulturformidling

Dette tema indeholder centrale problemstillinger i forhold til uddannelsens formål. De forrige temaer skal derfor ses i forlængelse af, og fortolkes i dette perspektiv. I denne uddannelsesstruktur er denne forståelse derfor implicit, uanset hvilke veje underviseren vælger at gå.

Skolebarnet i dag

Vi kan vanskeligt forstå begrebet barndom uden at forholde os til børnenes institutionelle liv, der i dag i tid fylder meget for det enkelte barn. I forbindelse med dette tema foreslås det derfor at arbejde med de forskellige problemstillinger, der netop knytter sig til barnets øgede institutionelle liv, og den betydning det får for børnekulturen?

Børns kompetencer

"Børn er bærere af fremtidens kompetencer" kunne man sige. I den moderne børneforskning ses modstridende opfattelser af det moderne barn. Opfattelser der spænder fra at betragte børnene som kompetente "aktører" i eget liv - til at se moderne børns udtryksformer som tegn på utilpassethed, forvirring eller som opposition til voksnes normer og værdier. Lærere i indskolingen beskriver ofte de yngste skolebørn urolige, ukoncentrerede, ude af stand til at modtage kollektive beskeder eller som små egocentriske individualister. De kunne også - med andre briller - ses som selvstændige, deltagende, nysgerrige.

Måske beskriver disse modstridende billeder snarere det generationsdilemma, der følger de omfattende ændringer i opfattelse af vores kulturelle værdier og normer.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Måske er voksne i dag fortsat bærere af opdragelsesidealer, der hører tidligere generationer til, og kan som følge heraf have svært ved at sætte sig ind i og forstå, hvordan nutidens børn tænker og handler. Det kan betyde, at vi kan komme til at hæmme eller underkende nogle, for barnet væsentlige bestræbelser på at få kompetence på væsentlige områder af livet. Kompetencer, der hører det moderne samfund til. Et eksempel kan være, når vi voksne understreger vigtigheden af, at børn lærer at tage hensyn, hvor hensynsfuldhed har en anden betydning for den voksne, end i børnenes forståelse. Mange undersøgelser viser, at børn har social kompetence og er opmærksomme på andre børns behov. Vi voksne kan bare ikke se det. Derimod tolker vi konflikter i legen og børnenes kommunikations-fights som mangel på hensynsløshed.

Det børnekulturelle perspektiv og nyere udviklingspsykologiske forståelser

Gennem de sidste ti år har vi set en ændring fra at opfatte børn og pædagogisk arbejde overvejende fra et voksent perspektiv- til et forsøg på at fange og forstå barnets perspektiv. Der bydes på nye fortolkninger i den pædagogiske selvforståelse.

De psykologiske referencemodeller, som har været god teori i en årrække, opfattes nu som forældede, utidssvarende og funderet på et for snævert og udviklingsorienteret grundlag. Børns hverdagsliv, de børnekulturelle perspektiver, børns demokratiske rettigheder og børns egne ressourcer og kompetencer er blevet nye pædagogiske orienteringspunkter, hvor ud fra vi vil forsøge at forstå og rumme den accelererede udvikling - og på én og samme tid lægge afstand til de sidste årtiers pædagogiske "dogmer". Af børneforskere, der særligt har fremhævet barnets perspektiv kan nævnes Dion Sommer, Peter Ø. Andersen, Jens Kampmann og Erik Sigsgaard og Beth Juncker. Fælles for dem alle er kritikken af den stadiestemte udviklingsforståelse, der ensidigt ser barnet følgende et fast udviklingsmønster bevægende sig lineært fra udviklingstrin til udviklingstrin.

Barneaktørperspektivet som Dion Sommer kalder fænomenet, angiver et perspektivskifte i opfattelsen af, hvad et barn er og sætter fokus på "barnets kulturintegration, kompetenceudvikling," og barnets tilegnelse af sin egen kultur.

Han ser børn af i dag som bevidste og reflekterende forbrugere af de tilbud, der gives dem.

Børn tager som en forudsætning, at deres ønsker bliver hørt, og at vi voksne respekterer dem. Barndommen betragtes ikke længere som et forstadium til det at blive voksen. Barndommen og ungdommen ses som en periode med egne værdier. "Der tegner sig i dag nye perspektiver for pædagogisk arbejde med børn. Det kræver særlige kompetencer som voksne og pædagog (og pædagogmedhjælper, egen kommentar) at kunne møde barnet på en kvalificeret måde med henblik på at skabe rum for udvikling af selvbestemmelse - i relation til og sammen med andre"

Den ny faglighed

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Dion Sommer ønsker med en teoretisk skitse at fokusere på, hvad kultur er, og hvordan barnets kulturintegration foregår i det moderne samfund. Særligt fremhæver han betydningen af den kultur, barnet vokser op i, for barnets kompetenceudvikling. *“Hvor pædagogen (pædagogmedhjælperen, e. k.) og læreren tilsammen med forældrene er vigtige “udviklingsagenter”, der fungerer som overføringsledet mellem samfund, kultur og barn”.*

Forslag til diskussioner

Hvilke kompetencer må medhjælperne være i besiddelse af for at være en, for barnet, duelig agent (facilitet)?

Dette synspunkt må, hvis det er holdbart, også betyde et ændret syn på pædagogik og her specielt på medhjælperens rolle. Hvad er det medhjælperen må kunne og hvilke former for pædagogiske indgreb støtter en sådan kompetenceudvikling? I hvilket perspektiv ser vi børnene? Hvilke pædagogiske forståelser ligger til grund for vores praksis? Hvilken betydning har det for skolebarnets liv i skolen og i SFO. Hvordan kan praksis udformes, så den modsvarer det moderne, kompetente barn? Hvad betyder lineær udviklingsforståelse – hvad har det af betydning i relation til opfattelsen af at barnet er kompetent?

Institutionsliv og kulturformidling

I det perspektiv, at nutidens børn udvikler andre - og for voksne ofte ukendte kompetencer, kan man næsten betragte voksne og børn som repræsenterende forskellige kulturer med store variationer i opfattelser - set i henholdsvis barnets og den voksnes perspektiv. Børnenes umiddelbare forhold til medierne og informationsteknologien er et eksempel på en udfordring, der viser, at nutidens børn har et særligt forhold til egne læreprocesser. Et forhold, der ganske underkendes af mange voksne.

I børnenes fritidsinstitutioner ses sammenstød mellem voksnes fortolkning af og forholdet til børns brug af computer og deres computerleg og forskellige spil, hvor voksne ofte intervenserer i barnets liv ud fra den forståelse, at det er usundt at sidde mange timer foran en skærm, eller at actionspil fremmer voldelige tendenser hos børn.

Ovenstående sammenstød foregår netop i de professionelle og sociale rammer, hvor mødet mellem børn og voksne finder sted. Ved at diskutere og forstå disse rammer for børnenes institutionelle liv, kan deltagerne øge forståelsen af, hvordan forskellige forventninger, opfattelser og værdier kan tilskrives forskelle i voksenkultur og børnekultur og hermed måske genkende mønstre fra egen hverdagspraksis.

Forslag til diskussion eller gruppearbejde

Det foreslås, at deltagerne arbejder med at identificere opdragelsesdilemmaer i deres daglige praksis. Hvilke krav stiller det moderne børneliv og børnekulturen til mig i min hverdag? Hvordan kan jeg honorere disse krav? Opsamling: Landskabet

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

over det moderne børneliv.
Fælles identificering af opdragelsesdilemmaerne.

Henvisninger til bilag
Gruppens opdragelseslandskab (bilag 6).

Litteratur

Dion Sommer
Den ny faglighed.

Peter. Ø. Andersen.
Pædagogens praksis

Peter. Ø. Andersen og Jan Kampmann.
Børns Legekultur

Erik Sigsgaard.
Andre måder

Peter Clausen:
Anvendelse af nyere psykologi
- *Børn og unges vilkår og udvikling i det senmoderne samfund*

Karsten Georg Hansen
Kompetencebarnet – og den professionelle pædagog. Et nyt syn på børns udvikling

Charlotte Højholt & Gunnar Witt:
Skolelivets Socialpsykologi

Charlotte Højholt:
Udvikling gennem deltagelse s 39- 79

Helle Andersen:
Omsorg, udvikling og kønspektiver s. 117 – 143

Beth Juncker:
Kultur for begyndere

Beth Juncker:
Når barndom bliver kultur

Red. Birgitte Tufte:
Børnekultur: Hvilke børn og hvis kultur?

2. Det pædagogiske arbejde i SFO

Gennem dette tema skal deltagerne blive inspireret til at virke igangsættende og støttende i forhold til børnenes deltagelse i leg og aktiviteter beskæftigelse ud fra at børn er kompetente. Deltagerne kan udveksle erfaringer om konkrete aktiviteter på "deres" institution. Der kan arbejdes konkret med et eller flere forslag til aktiviteter afhængig af deltagerens erfaringsgrundlag. Endvidere har temaet til hensigt at skabe øget forståelse for betydningen af personlig adfærd i forholdet mellem børn og voksne, samt mulighed for at udforske SFO kulturen og det fritidspædagogiske arbejde. Børns følelsesmæssige udvikling, betydningen af venskaber, konflikter og kommunikation i kammeratskabsgruppen samt de kønsspecifikke forhold.

- Fritidspædagogik SFO kultur
- Det fritidspædagogiske arbejde
- Mødet mellem børn og voksne - konflikter og kommunikation
- Den voksnes personlighed
- Pædagogisk kompetence
- Kønsocialisering

Fritidspædagogik og SFO kultur

Det fritidspædagogiske arbejde fremhæves ofte som modstykke til skolens pædagogik. Det pædagogiske indhold i SFO finder sine historiske rødder i fritidshjemmene og den kultur, der kendetegnes her. Personalet i SFO synes at have sin identitet og selvforståelse i fritids-hjemskulturen. Det betyder, at SFO kulturen fortsat kan ses som bærer af den fritidspædagogiske tradition, der har kendetegnet området gennem årtier.

Det er nogenlunde de samme opgaver, der løses, de samme aktiviteter, der tilbydes med den særlige fokus på børnenes sociale liv. Samtidig ændrer kulturen langsomt karakter gennem en tilpasning til de særlige rammer og forhold, der er forbundet med at være en del af skolens virksomhed. Hensigten er at skabe gode overgange fra skole til SFO og omvendt – pædagogisk kontinuitet. Pædagogisk kontinuitet handler om at skabe gode forbindelsesmuligheder. Dvs. at skolebarnet gives mulighed for at etablere forståelses- og følelsesmæssige forbindelser over tid og sted.

Det fritidspædagogiske arbejde

Det er måske en pointe, at fritiden rummer det rum, hvori de menneskelige, sociale og kommunikative kompetencer har særlig gode udviklingsmuligheder. Børnenes fritidsvirksomhed får derved sin egen og særskilte betydning for udviklingen af en alsidig personlighed, med børnenes sociale liv i centrum.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Intentionen med dette tema er at sætte fokus på børnenes indbyrdes relationer, deres leg og aktiviteter. Livet med kammeraterne, som fylder meget i børnenes liv. Venskaber, uvenner, konflikter og fortrolighed. Børnenes selvforståelse og hverdagslogik diskuteres og afprøves blandt kammeraterne. Her bearbejdes mangfoldige sider af tilværelsen, oplevelser de tumler med. De store verdensspørgsmål diskuteres, når børnene slapper af omkring tegningerne eller konstruktionslegen. Der er her, de personlige meninger og holdninger begynder at tage form. Netop væsentlige områder, der kan støtte børnene i at kunne forstå sig selv i et stigende komplekst samfund.

Livet i SFO er også de traditionelle fritidsaktiviteter, ”sysselsætningen”. Det er traditionerne, de store tilbagevendende projekter, det er ”eftermiddags” eller ”café”, svømmehal, bading, tjek in, telefoning. Fritidspædagogik baseret på forståelsen af den lærerige leg/aktivitet og den legende læring gennem deltagelse.

SFO kulturen har mange lighedspunkter med familiens organisering af dagligdagen. SFO personalet betragter da også SFO som ”et hjem i fritiden”. De voksne har her en særlig betydning som nærværende samtalepartnere, som igangsættere og inspiratorer.

Gruppearbejde

Hvordan undgår vi, at børn dumper i deres fritid!

Hvordan kan vi udforme den tid, børn er i fritidsinstitution, så det er barnets interesser og dets ret til udvikling og omsorg af høj kvalitet, der er det centrale?

I dag og i fremtiden er der en mangfoldighed af forskellige måder at organisere børns fritid på, som går lige fra selvstændige fritidsinstitutioner til integrerede løsninger, hvor fritid og undervisning er sammenflettet.

Hvordan vi får defineret en fritidspædagogik, som kan medvirke til, at børn ikke kommer til at opleve deres fritid som "verdens længste eftersidning".

Hvad er fritidspædagogik? Beskrive de overordnede intentioner med arbejdet. Hvad adskiller fritidspædagogik i dag fra den gamle fritidspædagogik da vi havde fritidshjem?

Mødet mellem børn og voksne - konflikter og kommunikation

Når børn fortæller om deres oplevelser i SFO koncentrerer indholdet sig om tre områder:

1. Forholdet til kammeraterne. At være venner, uvenner, blive drillet og holdt udenfor og have legekammerater.
2. Forholdet til voksne som en magt- afmagtsrelation. Deres oplevelse af, at blive

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

uretfærdigt behandlet, ikke blive hørt på, ikke blive troet på, blive skældt ud og at skulle spørge om lov til alting. Voksnes personlighed udtrykt ved en sød voksen, en dum voksen eller en yndlingsvoksen.

3. Aktiviteterne, at lave noget sammen med en voksen, at den voksne kan noget, har musiske/kreative eller håndværksmæssige kompetencer, som børnene glæder sig til at kunne få del i.

Fra ”Noget om kvalitet.” (1)

Den voksnes personlighed

Det fremstår tydeligt, hvor stor del af det fritidspædagogiske arbejde, der handler om de voksnes regulering af børnenes sociale liv, deres kommunikation, konflikter, venner, uvenner. Den voksnes personlighed og betydningen af personlig adfærd i samspillet med børnene er derfor helt afgørende for børnenes selvværdsfølelse og mulighed for at udvikle de menneskelige kompetencer. I det sociale rum må der være tydelige rammer for samvær og sociale normer.

Men de voksnes interventioner må være baseret på respektfuld kommunikation, for kun herved kan de fremstå som et troværdigt forbillede. Det anbefales, at temaet kommunikation får en fremtrædende plads i uddannelsen. Underviseren bør dog afdække deltagernes forudsætninger i forhold til temaet, da det er gennemgået på den grundlæggende uddannelse og flere overbygningsuddannelser.

Temaet kan tages op som træning af kommunikationsfærdighed med aktiv lytning og øvelser, der fremmer empatisk kommunikation. Aktiv lytning (bilag 3). Dette tema kan endvidere være en indføring i de i øjeblikket mest aktuelle kommunikationsteorier.

Repræsentanter for disse er :Berit Bae, som beskriver ”de voksnes definitions-magt,” om anerkendende og underkendende relationer (2), Jesper Juuls beskrivelser af ”det kompetente barn” (3), Marshall Rosenberg teorier om ”Nonviolent communication” – giraf og sjakalsprog (4) og Konfliktløsning og mediation fra ”Konflikter løser vi selv” (5).

Pædagogisk kompetence

Pædagogisk kompetence fordrer på den ene side, at de voksne har noget at byde på, at de kan virke igangsættende og inspirerende i forhold til børnenes egne kulturelle udtryk, samt at de stiller op til børnene som en autentisk, troværdig voksen, som børnene kan regne med. Endvidere fordres det, at man reflekterer over måden at være menneske på, over egne handlinger og det, børnene sætter i gang hos de voksne. At se sig selv som part i – og derfor ansvarlig for indholdet i ”mødet” med børnene.

Dette tema lægger op til at undersøge og indfange børnenes perspektiv gennem deltagernes fortællinger fra praksis.

Det kunne være spørgsmål som, hvad børnene finder vigtigt, deres følelser og oplevelser af deres dagligdag og liv i institutionen, forholdet til voksne, venskaber,

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

bekymringer og glæder. Et forsøg på at fange de ubetydelige små ting, men ting som har så stor betydning for børnenes velbefindende.

Analyse af praksishistorier (bilag 4+5).

Gruppearbejde

Hvilken rolle skal den voksne påtage sig for at skabe udvikling i rummet? ”Psyko-
logisk ilt”.

Kønssocialisering

Dette tema kan gå nærmere ind på forskelle i henholdsvis pigernes og drengenes kulturelle udtryk.

Når barnet nærmer sig skolealderen, bliver de kønsspecifikke forskelle tydeligere. Forskelle i legeformer og legeudtryk, i måder at kommunikere på, relationer til venner, veninder og kammerater samt forskelle i måder at løse konflikter på. Temaet kan sætte fokus på, hvilke kompetencer henholdsvis drenge og piger udvikler - de voksnes holdninger til kønnene, ubevidste forventninger til henholdsvis drenge- og pigeadfærd etc.

Når pigerne kaldes finker eller fnidre piger, og drengene opleves som vilde og tonsende. Til at belyse drengenes leg kan vises videofilmen ”Det er livet, det handler om” (6).

Til belysning af pigespecifikke relationer kan vises afsnit fra videofilmen ”Vi leger lige”(7).

I øvrigt henvises det den megen omfattende litteratur, der findes på området om det kønsspecifikke og pige- og drengekulturer.

Forslag til gruppearbejde og diskussion

Under dette tema kan deltagerne tænke tilbage på egne legetraditioner, hvad var de optaget af, hvilke lege var spændende, udelege, indelege eller farlige lege. Lege med voksne – lege alene.

Voksnes holdninger til børnenes legekultur samt betingelserne for disse kan diskuteres.

Forslag til øvrige diskussioner

Legens vilkår i det moderne samfund.

Hvad hæmmer eller fremmer legens udfoldelsesmuligheder (også i SFO'en)

Hvordan kan der skabes rum og rammer for børns leg.

Leg, undervisning og læring.

Hvilke sammenhæng er der mellem leg, deltagelse og mening.

Henvisninger til bilag

Aktiv lytning (bilag 3).

Analyse af praksishistorier (bilag 4 + 5).

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Litteratur

- (1) Anne Ervolder: Noget om kvalitet
- (2) Berit Bae: Voksnes definitionsmagt og børns selvoplevelse.
- (3) Juul, Jesper: Dit kompetente barn.
- (4) Marshal Rosenberg: Videofilm ”Words are Windows or they’re Walls
- (5) Humle. Boserup: Konflikter løser vi selv. Om mediationsmetoden.
- (6) Det er livet, det handler om. PMF Århus.
- (7) Vi leger lige. Statens filmcentral.
- (8) Stig Brostrøm og Hans Vejleskov: Lærerig leg og legende læring

3. Forholdet mellem SFO og skole

Dette tema skal støtte deltagerne i at forstå og anvende viden om samarbejdsprocesser i forholdet til kollegaer på skolen. Det skal give deltagerne en forståelse af de forskellige kulturers betydning for dette. Endvidere at kvalificere til deltagelse i fælles pædagogiske projekter.

Forslag til temaer og fokusområder

- SFO i indskolingen, samordnet indskoling.
- Forskellige kulturer og traditioner.
- SFO i skolen, en pædagogisk udfordring.
- Læringsbegrebet - nyere teorier på området.

En sammentænkning af børnenes skole- og fritidsliv har historisk set sin oprindelse i Bisgaards "betænkning 1018 om skolegangens påbegyndelse i folkeskolen, 1986". Betænkningen rummer pædagogiske intentioner om at skabe større helhed i barnets hverdag gennem en koordinering af barnets skole- og fritidsliv samt at vægte barnets leg. "Det udvidede læringsbegreb" introduceres her ligeledes som en sammentænkning af leg og læring.

SFO i indskolingen, samordnet indskoling

Kommunerne fik efter ændring af folkeskoleloven allerede i 1984 mulighed for oprette skolefritidsordninger på deres skoler. Siden 1986 har dette betydet en eksplosiv udbygning af området for de 5 -10 årige. I 1986 var ca. 5000 børn indskrevet i skolefritidsordninger landet over. I 1989 var tallet steget til over 30.000, og ser man på den samlede stigning i antallet af pladser på fritidshjem og SFO er der alene fra 1995 til 1998 sket en forøgelse fra 32.453 til 144.243 pladser og nu i 2005 ca. 180.000 pladser.

Mange kommuner knyttede i starten oprettelse af SFO sammen med indførelse af samordnet indskoling, hvor personale fra SFO deltog i støtte eller mindre omfang. I perioden frem til 1990 ses mange forsøg med forskellige former for samordning og samarbejde mellem de to faggrupper. Oftest i form af et samarbejde mellem børnehaveklasseledere og indskolingslærere. Men også i forbindelse med tværfag-

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

lige projekter og værkstedsundervisning ses et samarbejde med SFO's personale. I begyndelsen af 90'erne stopper denne udvikling, da Danmarks Lærerforening præciserer, at kun seminarieuddannede lærere må undervise i indskoling. I dag har mange skoler landet over igen etableret et formelt samarbejde mellem lærerne og SFO. Leg og læring er endnu engang kommet på dagsordenen på skolernes rådsmøder. Her diskuteres både de strukturelle og pædagogiske betingelser for at skabe helhed i børnenes dagligdag. Nogle skoler vælger at udvide børnenes skoletid og lade SFOs personale deltage i ydretimerne. Andre skoler laver et til flere årlige tværfaglige projekter, hvor lærere og SFOs personale sammen planlægger og gennemfører fællesforløb.

Forskellige kulturer og traditioner

At SFO er blevet en del af skolen virke giver stadig, fra begge sider, anledning til mange myter om hinanden som faggruppe. Det kan derfor være et arbejdstema at undersøge de grundlæggende og tidstypiske skarpe hjørner i forbindelse med etablering af et samarbejde de to faggrupper imellem.

Forskellige kulturer og forskellige faglige kompetencer kan forstås som hindringer eller komplementære størrelser – der kan bære frem til en fælles forståelse. Kulturen i en organisation danner et fælles mønster af erfaringer, opfattelser, kundskaber og forestillinger. Disse bliver bestemmende for arbejdets udførelse, her pædagogisk arbejde. Kultur hjælper os til at kunne orientere os sig i hverdagen. Den skaber konsensus. Kultur giver os identitet ved at skabe sig selv gennem at afgrænse sig fra omverdenen.

Herved kan fastlægges et konkret repertoire af adfærdsformer, som er legitimerede for gruppen/organisationen selv. Hver subkultur/regionale kultur (her skole og SFO) får identitet gennem sin særlige måde at vælge temaer på (hvad skal vi tale om) og skemaer (hvad er rigtigt og forkert - uacceptabelt og acceptabelt). I forhold til det pædagogiske arbejde argumenterer både lærere og SFO's personale ud fra, hvad de mener at vide, der er bedst for barnet. På den måde begrundes og legitimeres faglige og/eller personlige motiver under hensyn til barnets vel. Jo mindre konkret de to faggrupper har at samarbejde om, jo mere trives myterne. Det giver et samarbejds-klima præget af usagte eller uerkendte forventninger, ledsaget af frustrationer og afmagt. Der søges afgrænsning eller konkurrence begrundet i, at begge faggrupper er bange for at miste deres faglige identitet. Diskussionerne bliver præget af, hvad den enkelte faggruppe mener at have hævde på omkring børn, opgaver, aktiviteter og traditioner. Kultur kan altså forstås som en fælles fortolkning af den fysiske, den sociale og den personlige verden. Hvordan hænger tingene sammen? Hvilke handlinger er mulige? Hvad er virkeligt, og hvad er drøm? Hvem er normale, og hvem er sære? Dette emne har mange lokale variationer, hvorfor undervisningen må tage afsæt i de særlige forhold og aftaler.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Til støtte for en mere åben tilgang, kan der arbejdes med at afdække deltagernes oplevelser og forventninger til henholdsvis skole og lærerkulturen. Er det skræmmebilleder eller visioner, der bærer forestillingerne. Hvor kommer forestillinger fra? Gennem selvrefleksion og gruppearbejde kan deltagerne blive mere bevidste omkring, hvilke holdninger, der bunder i myter, fordomme og historier. Målet må på sigt være, at der skabes nye værdier, rutiner og arbejdsdelinger faggrupperne indbyrdes. Måske en ny pædagogisk selvforståelse og et fælles fagsprog til følge.

Selvrefleksion og gruppearbejde

Hvordan oplever den enkelte deltager forholdet til skolen ud fra nuværende erfaringer?

Hvilke billeder af skolen er den enkelte deltager bærer af fra egen skoletid?

Forslag til gruppearbejde

Deltagerne skal forsøge at beskrive egen kultur gennem en beskrivelse af, hvordan de adskiller sig fra den anden fagkultur. Hvilke forudsætninger skal være til stede for at de to faggrupper kan planlægge og arbejde sammen - hvordan skabes fælles forståelse? På hvilken måde kan forskelle blive en styrke og et potentiale?

Ligeledes foreslås det at lade deltagerne lave en kulturanalyse, som underviseren bearbejder og bringer videre i undervisningen som grundlag for nye temaer (bilag 7).

SFO i skolen – en pædagogisk udfordring

SFO en del af skolens virksomhed. Det betyder nye muligheder og udfordringer for lærere og pædagoger. Men også nye opgaver og problemer. I samarbejdet omkring konkrete projekter bliver det tydeligt, at skolens opgaver og mål er forskellige fra fritidsinstitutionens - det er kun naturligt. Med en tydeliggørelse af de to faggruppers forskellige tilgange til børnene, kan man vægte den enkelte medarbejders særlige kompetence- uanset faggruppe og måske i fremtiden overflødiggøre diskussioner om, hvornår et projekt indeholder undervisningsprocesser – og hvornår der er tale om pædagogiske processer.

I virkeligheden måske også en abstrakt diskussion, der ikke matcher praksis. Det er skolens opgave såvel som SFO's at sikre børnenes alsidige personlighedsudvikling. Hvordan børnene de kommende år sikres dette, vil de mange eksperimenter uden tvivl vise os de nærmeste år.

Diskussionsforslag

Hvordan kan henholdsvis lærerne og SFO's personale forberede sig til samarbejdet?

Kan faggrænserne nedbrydes? Hvilken dimension kan SFO tilføje skolen?

3.A

- Læringsbegrebet - nyere teorier på området
- Læring i skole – læring i SFO (læreplaner)
- Læring gennem deltagelse

Læringsbegrebet - nyere teorier på området

Aktuelt diskuteres læringsbegrebet blandt især skolens fagfolk. Alt efter lokale forhold kan dette tema berøres eller udelades. Det nye læringsbegreb pointerer følelsernes betydning for læring, at læring skal forstås situeret, samt at barnet er medansvarlig for egen læring. Som i de øvrige psykologiske forståelser vægtes barnets autonomi. Læreprocesser skal udspringe fra barnets nysgerrighed, men kvaliteten af læring er endvidere afhængig af de sociale relationer, barnet indgår i. At tage barnet alvorligt betyder netop i denne sammenhæng, at barnet udfordres på sin nysgerrighed, og at det forventes af barnet, at det kan forholde sig ansvarligt til sig selv og andre – og i forhold til egen læreproces. Det nye læringsbegreb implicerer ligeledes diskussionen om leg og læring som komplementære størrelser. Den nyere hjerneforsknings resultater inddrages ofte i denne debat. Mod et traditionelt ensidigt intelligensbegreb, står Howard Gardners (1) intelligensforståelse. At menneskets har mange intelligenser. Svenskeren Mattis Bergström (2) har ligeledes fat i disse hjørner af menneskets uerkendte kompetencer. Gardner taler om, at hjernen indeholder syv områder, der er indrettet til at varetage bestemte funktioner og tilsammen former tænkning og erkendelse. To af dem nævnes eksplicit her. Det er den emotionelle intelligens som henviser til det personlige indre – evnen til at forarbejde og arbejde for sit følelsesmæssige grundlag. Den anden beskrives som en social intelligens, der henviser til den personlige omverden – evnen til at tage bestik af andres adfærd, følelser og handling.

De øvrige omfatter sproglighed, logisk matematisk intelligens, kropslig kinæstetisk intelligens, musisk intelligens og rumlighed – evnen til at se både dimensionalt og præcist.

I en beskrivelse af det nye læringsbegreb fokuseres ligeledes på de musiske og kreative fag, hvor barnet i fremtidens skole kan ses som et musisk barn i et udforskende læringsmiljø.

Læring i skole – læring i SFO

At lægge planer for børns læring handler om at fokusere på og skabe læringsrum og læringsmuligheder. SFO-en skal udnytte, at børnene ikke har et undervisningspensum og holde fast i at skabe læring frem for undervisning. Kunsten i forbindelse med læreplanerne er at bygge videre på det, børnene gør, dér hvor børnene er, og samtidig arbejde bevidst med den nære sammenhæng, der er mellem, at et barn gør, hvad de andre – både børn og voksne gør. Dette tema er, at børn lærer gennem deltagelse i et fællesskab som institutionen er/skaber.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Læring gennem deltagelse

En forståelse der anskuer børns læring ved deltagelse i de sammenhænge børn indgår i. I modsætning til skolen hvor læring oftest betragtes ud fra et individuelt perspektiv og som noget, der sker når nogen andre "fylder noget på". Læring gennem deltagelse retter blikket mod det samspil, der er mellem barnet og hele den kontekst, barnet deltager i, herunder i høj grad med jævnaldrende og voksne. Barnet ses ikke som passiv, men som aktivt handlende.

Gruppearbejde

Hvorledes kan det pædagogiske arbejde tilrettelægges således at det er bestemte kompetencer der (øves?) læres og med fortsat fokus på at barnets deltagelse (hvis det giver mening for barnet) sker ud fra mening.

Henvisninger til bilag

Kulturanalyse (bilag 6).

Litteratur

Per Fibæk Laursen (Red). De mange intelligensers pædagogik. Howard Gardner.
Matti Bergström: En skole for hele hjernen

4. Rammer og lovgivning indenfor skoleområdet

Dette tema skal give deltagerne et kendskab til den pædagogiske udvikling på skoleområdet, de lovgivningsmæssige forudsætninger for skolens virke samt indblik i folkeskolens formålsbestemmelser og visionerne frem til år 2000. Dette med henblik på at kunne deltage i den pædagogiske debat om udvikling af området fælles med skolens personale.

Forslag til temaer og fokusområder

- Overordnede rammer og lovgivning indenfor skoleområdet
- Folkeskolens formålsparagraf - folkeskolen år 2000
- Hvilken rolle spiller SFO i forhold til skolens mål?

En række af SFO personalets arbejdsfunktioner er afledt af SFO's placering i skoleregi.

Her kan bl.a. peges på:

- Samarbejdet med en andre faggrupper, her lærere og børnehaveklasseledere.
- Fælles planlægning og gennemførelse af forskellige arrangementer, fester, idrætsdage, traditions- og årstidsbestemte arrangementer, projektarbejde sammen med indskolingspersonalet, lejrskole/koloni etc.
- Deltagelse i skolens pædagogiske rådsmøder.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

- Deltagelse i indskolingen med faste ugentlige timetal eller nærmere fastlagte forløb.
- Skoleassistentopgaver.

Overordnede rammer og lovgivning indenfor skoleområdet

Intentionerne med dette tema er at præsentere udvalgte relevante områder af folkeskoleloven, hvor skolefritidsordningen, som en del af skolens virke, henhører under denne lovgivning indplaceret i folkeskolelovens § 34.

Rammerne og lovgivningen omkring skolen har betydning for SFOs kultur. Som eksempel ses, hvordan opbygningen med skolebestyrelse og forældreråd for indflydelse på SFO's forældresamarbejde. Skolens forpligtelse omkring tilsyn med børnene forlænget med tilsynspligten i SFO. Lærernes arbejdstidsregler har afsmittende virkning på SFO personalets arbejdstidsregler. Regler for samarbejdet og pædagogisk råd implicerer SFOs personale. Mange steder er SFO personale samtidig ansat som skolepædagoger eller skoleassistent.

Folkeskolens formålsparagraf - folkeskolen år 2000

Folketinget har for nyligt igen åbnet op for forsøg med samordnet indskoling. Loven giver i de kommende år mulighed for forsøgs- og udviklingsarbejde, "hvor lærere og pædagoger kan samarbejde om barnets hverdag." Det er lovens hensigt, at der skal skabes større erfaringsgrundlag med hensyn til førskole, indskolings – og skolefritidsområdet, som det er aftalt i "Folkeskolen år 2000".

Der igangsættes forsøgs- og udviklingsarbejder omkring indskolingen – både den organisatoriske og indholdsmæssige del. Der tages udgangspunkt i skole- og fritidspædagogikkens forskellige opgaver for at nyttiggøre medarbejdergruppernes uddannelse bedre. Folkeskolens formål omhandler forpligtelse til at opdrage til demokrati, dannelse og selvværd. Denne forpligtelse omfatter således også SFOs arbejde.

..."udvikle erkendelse, fantasi og lyst til at lære – indføre eleverne i det danske samfund".

Om dannelsesopgaven skriver Kurt Nielsen (Folkeskolen 12 juni 98): *Skolen har den særlige opgave at rodfæste et demokratisk menneske så det kan tænke og agere i et samfund, der bliver stadig mere komplekst.*

I krydsfeltet mellem fritidspædagogik og undervisning

Det drejer sig om de samme børn. Skole og SFO skal derfor både tænke og arbejde sammen, med en forankring i personalegruppernes egen faglighed. Lærere kan lære af medarbejder i SFO og omvendt.

Denne sammentænkning skulle gerne medvirke til en forbedret og mere rummelig skolestart, hvor det enkelte barns udvikling støttes gennem omsorg, opdragelse og undervisning. I sammentænkningen er skole og fritid ligestillet. Det engagerede og disciplinerende skolearbejde og udfoldelserne i SFO'en komplementerer hinanden. Sammentænkningen er med til at indfri målsætningen både for skole og SFO.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Forslag til diskussion eller gruppearbejde:

Hvilke konkrete projekter har i samarbejdet om? Hvad skyldes det, at samarbejdet kan være med til at udvikle den rummelige skole? Hvilke kompetencer har pædagogen/medhjælperen der kan være med til at tilgodese barnet? Erfaringer med samarbejde omkring et enkelt barn? Forældresamarbejde?
Hvem ser hvad og hvorfor?

Diskussionstema

Hvilken rolle spiller SFO i forhold til skolens mål?

Øvrige arbejdstemaer

Hvordan ser rammerne for skolens virke ud i dag? Overordnet og i forhold til lokale forhold.

Hvor bevæger folkeskolen sig hen?

Hvad er SFO's rolle i det?

Forslag til diskussioner

Hvilken betydning har skolens struktur og lovgivning for SFO's pædagogiske arbejde?

Litteratur

Folkeskolens formålsparagraf.

Folkeskolen år 2000

5. Perspektiver på udvikling af praksis

Dette tema skal give deltagerne viden om og metoder til at undersøge og beskrive egen praksis, samt gennem refleksion over denne at øge bevidstheden om egne handlemuligheder med perspektiver på ny udvikling.

Forslag til temaer og fokusområder

- Udforskning af - og refleksioner over praksis
- Perspektiver frem mod udvikling af ny praksis

Udforskning af - og refleksioner over praksis

Hvordan kan man forstå og analysere de kulturelle og mellem menneskelige processer i pædagogiske institutioner?

Dette tema kan lægge op til at diskutere mulige perspektiver på pædagogisk arbejde, af fange hverdagslivets små fortællinger, små tilsyneladende betydningsløse detaljer, som kan vise sig at rumme væsentlige aspekter i børnelivet eller omkring børn – voksnes interaktionsmønstre.

Der kan arbejdes med og udvikles metoder til af afdække de to organisationers kulturer og praksisforståelser (bilag 7).

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Der introduceres til tolkning og refleksion af praksisfortællinger.

Forslag til diskussioner og arbejdsmetode

Deltagerens medbragte praksisfortællinger analyseres og tolkes i mange perspektiver.

Diskussion af: Hvad er det man foretager sig i hverdagen, egen rolle, ressourcer?
”Hvordan ser du dig selv og nye muligheder i dette her”?

Perspektiver frem mod udvikling af ny praksis

Dette arbejde skal sikre at uddannelsen peger fremad, således at deltagerne gennem refleksion og praksisanalyser kan blive i stand til at handle anderledes i egen institution. Der arbejdes med udviklingspunkter, hvor deltagerne er hinandens opponenter. ”Det vil jeg ændre”. ”Sådan vil jeg gøre det” (bilag 8).

Henvisninger til bilag

Den meningsfulde dagligdag – praksis (bilag 8)

3. Opgaver og undervisningsmaterialer

Se bilag

4. Litteraturliste mv.

Andersen, Helle: Omsorg, udvikling og kønsperspektiver s. 117-143

Andersen, P, Kampmann, J. Børns legekultur, 1997

Andersen, Peter Ø Pædagogens praksis. Munksgaard/Rosinante. 1995

Andersen, Peter Ø Hvad voksne hæfter sig ved, når de ser et barn. Artikel i DPT 3/96

Andersen, Tom: Reflekterende processer. Samtaler og samtaler om samtalerne. Dansk Psykologisk forlag. 2. udgave, 1997.

Bae, Berit Voksnes definitions-magt. Artikel i ”Social Kritik” 4/96

Bergström, Matti Barnet den sidste slave

Bergström, Matti En skole for hele hjernen

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Boserup, Humle Konflikter løser vi selv. Om mediationsmetoden.

Brostrøm, Stig & Vejleskov, Hans Læreri leg og legende læring. F 2000. DLH 1999

Clausen, Peter: Anvendelse af nyere psykologi – Børn og unges vilkår og udvikling i det senmoderne samfund.

Ervolder, Anne Noget om kvalitet. BUPL 1995. Om kvalitet i SFO og fritidshjem set i henholdsvis børnenes og pædagogernes perspektiv.

Ervolder, Anne Kvalitet kan mærkes. Artikel i 0-14 år 1994.

Ervolder, Anne Fritidshjem og skolefritidsordninger. Gyldendals bog om skolebørn. 1992

Ervolder, Anne Skolefritidsordninger, hvad sker der? BUPL 1990.

Gardner, Howard De mange intelligensers pædagogik. Gyldendal

Hansen, Karsten Georg: Kompetencebarnet – og den professionelle pædagog – et nyt syn på børns udvikling

Hansen, Margrethe Brun. De kompetente forældre, Pædagogisk Bogklub 2001

Hansen, Mogens Intelligens og tænkning. Åløkke

Højholt, Charlotte og Witt, Gunnar: Skolelivets Socialpsykologi

Højholt, Charlotte: Udvikling gennem deltagelse, s. 39-79

Håndværkets skole. Om undervisning og læring. Kroghs forlag. 1997

Janssen, Hans: Børn vil have klare grænser, Borgen 2000

Juul, Jesper Et æble til læreren. Schönberg 1993

Juul, Jesper Dit kompetente barn. B&U 1995

Juul, Jesper Her er jeg! Hvem er du? Apostrof 1998

Juncker, Beth: Kultur for begyndere

Juncker, Beth: Når barndom bliver kultur

Laursen, Per Fibæk, red.: De mange intelligensers pædagogik. Howard Gardner.

Næsby, Torben. Og for resten synger de altid i bussen hjem. Om synliggøres af den pædagogiske proces.

Olsen, Svend Ove: Verdens bedste folkeskole. Om det New Zealandske skolesy-

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

stem. Dafolo

Riis, Benedicte. Musiske metoder i opdragelse og undervisning. Folkeskolens musiklærerforening. 1996

Sigsgaard, Erik Andre måder. Grænser eller ej? Hans Reitzels forlag. 1998

Sommer, Dion Den nye Faglighed. Pædagogens kompetencer. P.B. 1996

Thyssen, Sven Skolestart og motivation. DPI

Tufte, Birgitte, red.: Børnekultur: Hvilke børn og hvis kultur?

Tidsskrifter

Uddannelse 98/6 Fag og faglighed.

Nul til 14. 2/98 Temanummer om sproglig udvikling og skolestart.

Job og børn Aktuelle artikler

Børn og unge

Dansk pædagogisk

Tidsskrift 2/95 Børns computerkultur. Carsten Jessen.

Psykologisk set 22/nr. 58 / 2005: Læreplaner – sociale læringsmiljøer

Vera 3 april 1998: Livslæring og læringsliv i skolefritidsordningen

Bente Pedersen: Gør plads til computeren i den aktuelle pædagogiske, sociale og kulturelle kontekst. Susanne Nyrop

Vera nr. 2 /1998. Pædagogidentitet og profession

Vera nr. 16 / 2001 leg, læring og læreplan (mange artikler om SFO)

Vera nr. 32/2005 Rummelighed og inklusion

Vera nr. 18/2002 Nye Børnesyn

Publikationer

Danmarks Evalueringsinstitut: Mellem skole- og fritidspædagogik. 2005

DLH Hjerne og læring. Stof til eftertanke. DLH 97

Grand, Marianne m.fl. Slut med snot og snøreband – giv dit barn en god skolestart. Dafolo

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

Rødovre kommune Forslag til ændret skolestart for børnehaveklasse, 1. og 2. klasse.

Skoledirektørforeningen. Helhed i barnets liv. Om undervisning og læring.

Undervisningsministeriet På sporet af læring. En konferencerapport. 1998 Red.

Kim Pedersen.

Århus skolevæsen: Fælleslokaler

Folkeskolens formålsparagraf

Folkeskolen år 2000

Videoer

Rosenberg, Marshall. Videofilm ”Words are Windows or they’re Walls (om kommunikation)

tlf. 58 25 58 70, kl. 9-10

Statens Film Central Vi leger lige. tlf. 33 74 35 00. (kønssocialisering)

Computerleg – skærm og tastatur. (Enkelte seminarier kan ligge inde med eksemplarer)

DR Pædagogiske projekter 1 – 6.

PMF, Århus: Det er livet, det handler om.

Bilag 1

"Mini" interviews

Triader:

I skal på skift være interviewer, blive interviewet og være observatør/referent. Referenten præsenterer efter endt interview sine notater for de to andre – til godkendelse/ evt. ændringer.

I forbindelse med de enkelte spørgsmål reflekteres samtidig over indholdet i forhold til følgende:

Hvad betyder det for dig? Hvad gør det ved dig – hvad føler og tænker du?

Spørgsmål:

Hvilke problematikker/områder i forbindelse med dit arbejde optager dig mest lige nu?

o Bredt set

o Børnegruppen:

- Forholdet mellem børn og voksne?

- Forholdet børnene indbyrdes?

- Forholdet voksne – voksne

- Forholdet til skolen og lærerne.

o Din egen udvikling og personlighed?

Omkring temaet

o Hvilke forestillinger gør du dig om emnet?

o Hvad vil du gerne vide noget mere om – blive bedre til?

Sammenfatning

Interviewene sammenfattes, gerne med variation i synspunkter, men således, at kun en repræsentant fra gruppen fremlægger det samlede materiale i plenum.

Bilag 1A

Fortællinger som et redskab til faglig udvikling. Fortællinger som en form for faglig supervision.

Deltagerne opdeles i grupper á 3. De fortæller hver en historie fra deres egen praksis og sætte ord på deres oplevelser. Ved at drøfte egne handlinger og overvejelser med andre kollegaer får den enkelte en mulighed for at sætte nogle personlige og faglige mål for, hvilke kompetencer han/hun skal arbejde med at udvikle.

Fase 1

Fastlægge i fællesskab hvad i vil sætte fokus på i arbejdet med barnet i SFO-en.

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

I skal herefter opstille nogle personlige og faglige mål for, hvad der er I, vil udvikle hos jer selv i arbejdet.

Fase 2

Beskriv to fortællinger:

Du skal skrive en historie om, hvad du er god til og hvornår det går godt i arbejdet. Beskriv en historie, hvor du det er gået skævt og stopper op og tænker efter.

Fase 3

Drøft dine historier med de andre gruppedeltagere.

Fase 4

Sæt jer nogle mål, for hvad I vil blive bedre til i både personligt og fagligt i arbejdet.

Bilag 1B

Værdispillet - arbejdsbeskrivelse/brugsvejledning

Spillet er inddelt i 3 faser og har til formål at starte en diskussion i institutionen om de værdier personalegruppen ønsker at arbejde efter.

1. fase er individuel. Den enkelte skriver de 5 værdier som er vigtigst for dem som personer, ned på 5 forskellige kort. Det behøver ikke blot at være ord, men må gerne uddybes med en sætning. Det skal ikke være værdier som ligger uden for en selv; f. eks. at børn skal opleve naturen, men værdier som er vigtige for personen i hans/hendes arbejde. Tidsrum: 5-10 min.

2. fase foregår i 2 lige store grupper med en ledelsesrepræsentant i hver gruppe. Man fremlægger sine personlige værdier for de andre, forklarer hvad det betyder for en, drøfter, spørger ind til, argumenterer og sorterer. Efter ca. 20 minutter får grupperne besked på at reducere værdierne fra f.eks. 20 til 15 værdier, prioritere dem, samt vælge en spiller til 3. fase. Tidsrum: 30 min.

3. fase foregår som et spil med 3 runder. I første runde skiftes de to repræsentanter fra hvert hold til at byde ind med et kort. For hver gang et kort kommer på bordet forklarer spilleren hvad kortet betyder for gruppen, resten af gruppen forholder sig passivt. Når der ligger 8 kort/værdier på bordet er 1. runde færdig og de 2 grupper går hver til sit og får mulighed for at snakke sammen – Er det de 8 værdier vi ønsker at arbejde efter, hvad mangler? I anden runde lægges gengangere oven på hinanden, forudsat at man forstår det samme med ordet/kan blive enige om betydningen, således at der bliver plads til et nyt ord. Nogle ord skubbes til side for andre, men der må hele tiden kun ligge 8 ord i midten. Tredje runde: Medspillerne får lov til at byde ind, stille spørgsmål og argumentere. For god ordens skyld er det

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

dog stadig de 2 spillere der rykker rundt på kortene. Først når alle har fået mulighed for at give deres besyv med er spillet slut. Tidsrum: 1 time

Efterbehandling

Skriv ned hvilke 8 værdier I blev enige om. De øvrige kort gemmes i 2 bunker, 1 bunke med dem der var i spil men blev skubbet ud og 1 bunke med de kort der blev sorteret fra før 3. runde. Efterfølgende skal der skrives forklaringer til de 8 værdier, således at alle spillere ved hvad der menes med det enkelte ord og så andre også kan forstå det. Det er en god idé hvis kortene bliver fordelt i personalegruppen således at den enkelte bliver ansvarlig for at skrive forklaringer til et ord. Når ting bliver skrevet ned ser det nogen gange anderledes ud og det kan danne basis for den endelige debat om hvad ordene betyder for gruppen som helhed. Det er vigtigt at man ikke undervejs begynder at opfinde nye ord, men holder fast i de ord man nu engang valgte, så grundlaget for debatten ikke forsvinder.

Bilag 2

Dagbogsopgave

Fortæl din dagbog, hvad du i den forløbne uge har været optaget af på din arbejdsplads.

Skriv uensureret, det er kun dig selv, der skal læse det.

- Det kan være iagttagelser og refleksioner over små episoder.
- Konflikter du er løbet ind i.
- Små sjove episoder.
- Pudsigheder, du undrer dig over.
- Udfordrende oplevelser.
- Oplevelser, der har gjort indtryk på dig.
- Noget du vil huske.
- Ting/områder du bemærker, du kunne tænke dig at vide mere om?

Hverdagsbeskrivelse (Casestory)

Beskriv en episode eller hændelse fra hverdagen. Det kan være med et barn/børn, hvor du har været involveret på en eller anden måde. Eller en oplevet konflikt mellem børn og voksne, kollegaer, mellem nogle børn - eller områder, hvor der er usikkerhed/uklarhed på problemernes indhold. Kort sagt! Hvor du kunne tænke dig at blive lidt klogere på, hvad der egentlig skete.

Bilag 3

Aktiv lytning

Når mennesker er i dialog, præsenterer de forskellige synspunkter. Som ordet udtrykker "to syn på - punkter i verden." Dialog betyder at skabe mening ved at se igennem (*dias, at se igennem og logos, at skabe mening*). I den forståelse lægges der op til en større indsigt igennem udveksling af perspektiver. Da vi imidlertid oftere tilstræber overensstemmelse end variation, vil den ene part tit forsøge at tilpasse sig den andens synspunkter. En af de vigtigste forudsætninger for et godt samarbejde er, at vi er interesseret i at finde et fælles grundlag, men med respekt for og plads til variation og forskelligheder. At vi er interesseret i hinanden personligt som fagligt, og at vi forsøger at forstå og respektere hinandens oplevelser og forudsætninger.

Hertil kan "aktiv lytning" blive en nyttig og respektfuld kompetence.

At lytte, stille spørgsmål og give konstruktiv feedback

- At lytte er ikke at være passiv, mens den anden har ordet.
- At lytte er en aktiv handling.
- At lytte er ikke kun at høre, hvad der bliver sagt, men at bestræbe sig på at forstå den andens tankegang.
- At lytte er ikke kun at forstå, hvad den anden siger i ord, men at opfatte, hvad den anden søger at udtrykke.
- At lytte er ikke kun at forstå, hvad den anden mener med sine udtalelser, men også at forstå det, der ikke siges.

Aktiv lytning er en metode, der kan hjælpe til at skabe en mere åben og imødekommende indstilling samt medvirke til, at vi bliver tydeligere for hinanden.

Du vil hurtigt opdage, at når du **lytter aktivt og spørger aktivt** vil du blive meget involveret i den, du snakker med. Og paradoksalt nok vil dine egen følelser og tanker samtidig blive mere afklarede.

Du skal være indstillet - "stillet ind" på at lytte - eller vi kunne kalde det, at "tune ind" på den person, du sidder overfor.

For at kunne **aktiv lytte** skal du ville det. Du skal have lyst til at involvere og engagere dig.

Din personlige holdning betyder meget for tilliden og trygheden.

Aktiv lytning er ikke kun teknik

Aktiv lytning kan medvirke til at skabe større klarhed i kommunikationen. Men det handler om andet og mere end at lære en teknik. **Involvering - nærvær og kontakt** er nogle af de vigtigste elementer i aktiv lytning. Nærvær på den måde, at

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

der gives **tid til at lytte** og til at lade **naturlige pauser opstå**.

Det skaber ro og mulighed for at komme i dybden og tættere på problemet. **Ro til at mærke efter, hvordan det føles lige nu. Der kan ske meget i pauserne! Vær opmærksom - vær nærværende og i kontakt med såvel dig selv som den anden person.**

Kroppen giver vigtige budskaber, så vær opmærksom på **kropssproget**. Hvis øjnene forsvinder op i øjenkrogene, betyder det som regel eftertænkksomhed, og at der arbejdes på sagen. Det ville derfor være meget ødelæggende at få afbrudt sin fordybelse med et nyt spørgsmål - måske i en helt anden retning. I værste fald vil et nyt spørgsmål betyde en afbrydelse af kontakten – måske føler personen sig forpligtet til – af høflighed - at svare/-forsvare spørgsmålet.

Forsøg at sætte dig i den andens sted og lytte, som om du ville have følgende spørgsmål besvaret?

- Hvad forsøger vedkommende at fortælle mig?
- Hvordan opleves situationen. Hvilke følelser er forbundet med det sagte?

Stil de rigtige spørgsmål

For ikke at sende problemet tilbage, undgå:

- **At give gode råd og anvisninger.** Hvis jeg var dig, ville jeg....! Jeg plejer at gøre....! Jeg mener nu at...!
- **Fortolkninger:** Du mener? Mener du ikke også ...? Jeg tror du mener...? Jeg hører dig sige...?
- **Vurderinger og fordømmelser:** Du er jo også sådan én, der ... Det kunne du have sagt dig selv..... Du kunne da bare...
- **Give årsagsforklaringer:** Jamen det er jo også fordi...! Det plejer jo!

De åbne spørgsmål

For at vise, at du ønsker at forstå og ønsker at respektere den andens oplevelser og meninger,

kan du spørge understøttende på forskellige måde:

- **Støtteord eller HV ord:** Hvordan det? Hvad - hvilken - hvornår...? Hvad mener du med...? Kan du sige lidt mere om det...? Vil du prøve at udbyde det...?
- **Undgå så vidt muligt hvorfor - spørgsmål, der kræver forklaringer og skaber nye spørgsmål?**
- **Søgeord:** Spørg på et centralt ord, som kan udbydes og give flere oplysninger. Ex. Jeg bliver så tit **vred**..? Du bliver **vred**? Han gør heller **aldrig**... **Aldrig**?
- **Gentagelser.** Gentag det senest sagte som udtryk for, at du har hørt det – og som oplæg til fortsættelse.
- **Udforskende:** Hvad betyder det for dig, når...? Kan du give eksempler på

Pædagogisk arbejde i skolefritidsordninger

Grundlæggende undervisningsmateriale

situationer, hvor det har været sådan?

- **Cirkulært:** Hvordan tror du, han opfatter det...? Hvordan tror du dine kollegaer ser på dette problem?
- **Udfordrende eller hypotetisk:** Hvad ville der ske hvis ...? Tænk nu hvis...? Hvad var det værste, der kunne ske...? Hvordan ville det være, hvis...?

Undervejs kan der opsummeres eller spørges til, hvordan den anden part opfatter det, der lige er blevet sagt.

© Anne Ervolder 98

Bilag 4

Praksisfortællinger

Fortællingen. Vore historier over virkeligheden. Denne opgave handler om at lave fortællinger om hverdagslivet. At formidle et hverdagsbillede med "kød og blod." At udtrække det, der tilsyneladende er væsentligt for pædagogisk praksis. Selvfølelsen. Hvad tillægger vi betydning. Hvilken slags historier har man brug for i pædagogisk sammenhæng. Pædagogens selvforståelse. Pædagogikkens fornuft. Samfundets fornuft. Der kan fortælles mange historier – inkl. historien om historien.

Vores fortællinger eller historier bruger vi bl.a. til at harmonisere vores oplevelser og legitimere vores handlinger. Historierne skaber tryghed.

Arbejdsformen

Gruppearbejde

1: Fortæl din historie. De andre gruppemedlemmer spørger ind til gennem aktiv lytning. Støtter med udforskende spørgsmål.

2: Fortæl flere historier på denne historie

Analyse. Hvad er tilsyneladende af betydning hos jer – hvad giver I ord med på vejen. Hvad giver I ikke ord med på vejen? Hvad er betydningsfuldt i pædagogisk arbejde – hvad lægger vi vægt på?

3: Fortæl historien om historien gennem ord, der går igen:

Eks. "Børn er ukoncentrerede - egoistiske" eller "det sociale barn" "Det individuelle".

"det er de dårlige normeringers skyld" "skolens undervisning passer ikke til børn".

Ordene er spor der kan lede til "historien" – den historie, der ligger underforstået.

Sammen identificeres "Den skjulte fornuft" Det, der giver mening på vores arbejdsplads.

Bilag 5

Analyse af casestories

- Hvad fik beskrivelsen dig umiddelbart til at tænke på?
- Hvad siger den noget om

Udpeg konflikter og kampområder

- Hvor opstår problemer og konflikter?
- Hvilken slags konflikter er det?
- På hvilken måde søges de løst af implicerede?
- Hvad tror du, der ligger bag konflikterne?

Mange perspektiver

- Hvor mange forskellige perspektiver/tolkninger kan du lægge ned over beskrivelsen?
- Hvad sker der, når du ændrer perspektiv? Ser det på en anden måde?
- Hvad nu hvis Kunne det tænkes Kunne det også forstås på denne måde....?
- Find mindst fire perspektiver – måder at forstå det på.

Kig efter ressourcer

Hvor i beskrivelsen ser du nogle ressourcer hos de implicerede, som det er værd at støtte? Hvilke ressourcer er det?

Bilag 6

Barndomsbilleder

Individuel opgave

Tænk tilbage på din barndom/ungdom og de traditioner og normer der var gældende i din familie, i skolen, evt. i institution - blandt kammerater og venner.

Skriv ned, det der umiddelbart falder dig ind.

Det kunne være

- Normer og traditioner i forbindelse med:
- Aftensmad, sovetid, juleaften, udflugter, leg, kammerater, gæster i dit hjem, besøg hos familie, pligter etc.
- Hvad blev dine forældre glade for, at du gjorde?
- Hvad brød de sig ikke om?
- Hvad var ”god kutyme” (skik og brug)?

Gør fælles

Fortæl de andre din historie.

Diskuterer

På hvilken måde fører du traditionen videre? Hvor har du brudt med traditionen?

Bilag 7

Kulturanalyse

Dette skema er beregnet til at lave en slags analyse af kulturen på din arbejdsplads. Du skal ikke tænke for længe over svarene. Svar umiddelbart og spring de spørgsmål over, du ikke kan svare på umiddelbart. Du skal ikke diskutere spørgsmålene og svarene med de andre. Svarene afleveres til underviseren, der herefter sammenfatter - men ikke tolke dem. Det gøres i fællesskab i plenum.

Beskriv dine jobrelationer – i metaforiske billeder

- Jeg ser børnene som.....
- Jeg ser mine kollegaer som
- Jeg ser lærerne som

Hvad er det særligt du fremhæver, når du skal fortælle andre om din arbejdsplads? Hvad er det særlige ved din institution? Og på hvilken måde, oplever du, at I adskiller jer fra andre institutioner? Skolen?

Hvad er det mest kontroversielle man kan sige, gøre eller bringe til debat? I din institution? På skolen?

Hvad kan virkelig hindre dit engagement? Hvilken type konflikter/uoverensstemmelser, oplever du, som tilbagevendende eller karakteristiske for din institution? I forhold til skolen? Hvilke historier fortælles ofte om og om igen om børnene, skolen, rammerne etc.?(myterne)

Perspektiverne

- Hvad ville du gerne have, at din institution skulle udvikle sig frem til?
- Hvilke pædagogiske initiativer så du gerne præge SFO og skolens tænkning i de kommende år?
- Hvordan ser du dig selv i den udvikling?

Bilag 8

Den meningsfulde dagligdag – praksis

Opgaven har til formål at støtte den enkelte i at identificere det meningsfulde i arbejdet. Dér, hvor der opleves stor arbejdsglæde - hvor der er træghed?

1: Skriv en dagbogsside fra en tilfældig dag indenfor de sidste 14 dage. Du skal skrive der ud af uden pause – netop som du husker den (ucensureret)
Fra dagen starter – som den skrider frem, hvad der sker, hændelser, oplevelser og følelserne forbundet hermed.

2: Deltager - feedback – partner interview/støtter v. aktiv lytning.

a. Du læser din beskrivelse op.

b. Din partner støtter med udforskende spørgsmål. Hvad betyder det for dig? Hvad er egentlig en god dag? Dårlig dag - sådan som du oplever det?

3: Ud fra ovenstående, find frem til det ”flow - område”, dvs. der hvor du føler stor arbejdsglæde, hvor tingene bare glider, du bruger dig selv – kan udfolde
Det er i dette område, du kan finde dine potentielle ressourcer – din styrke og dine ressourcer.

4: På baggrund af ovenstående refleksioner. Opstil udviklingspunkter. 2-3 ting du vil gå hjem og arbejde på at gøre anderledes.

5: Gå systematisk frem.

Hvad vil du gøre/ændre? De konkrete tiltag/handlinger.

- Hvad vil jeg opnå/ændre?

- Hvordan vil jeg gøre det? Hvordan vil jeg forberede mig?

- Hvad vil være sværest? Lettest?

- Hvad vil det gavne mig?

- Hvordan tror jeg de andre vil opleve min ændrede adfærd?

- Hvornår vil jeg evaluere processen? Deadline.